

לא רח ~ פרשת השבוע

מוזיאון ישראל מארח את בית אבי חי

"הינה אנכי שלח לכם את אליה הנביא"

גב' שרון וייזר-פרגוסון ופרופ' אביגדור שנאן / מקורות לקראת שבת הגדול / תשפ"א

שבחי הבעש"ט: "אחרי זה גזר עליו שיסע ... שילך לכת החסידים הגדולים אשר היו בעיר וגם הרב דקהילה, ויאמר בזו הלשון: הנה יש אור גדול בסביבות קהילתכם, מהראוי שתלכו אחריי להביאו העיר. וכששמעו הדברים האלה כל החסידים וגם הרב, נגמר בדעת כולם כי הבעל-שם-טוב הוא זה האיש, ונזכרו על כל הפליאות שהיה להם עליו שעתה הכל טוב וישר. והלכו כולם לכפר שלו לבקש אותו שיבוא העיר. והבעל-שם-טוב ראה מקודם ונסע לעיר והם יצאו לקראתו. וכשפגעו זה בזה ירדו כולם למקום אחד ועשו ביער כיסא מענפי אילנות והושיבוהו עליהם וקבלו אותו לרב עליהם והבעל-שם-טוב אמר לפניהם דברי תורה".

תהלים פרק מז: (ט) מִלֵּךְ אֱלֹהִים עַל גּוֹיִם אֱלֹהִים יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא קִדְשׁוֹ:

ישעיהו פרק ו: (א) בְּשָׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ עֲזִיָּהוּ וְאָרְאָה אֶת אֲדֹנָי יֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנֹשֵׂא וְשׁוּלֵי מַלְאִים אֶת הַהִיכָל: (ב) שְׂרָפִים עֹמְדִים מִמַּעַל לוֹ שֵׁשׁ כְּנָפִים שֵׁשׁ כְּנָפִים לְאֶחָד בְּשָׁתַיִם יְכֹסֶה כַּנְיּוֹ וּבְשָׁתַיִם יְכֹסֶה רַגְלָיו וּבְשָׁתַיִם יְעוֹפֵף: (ג) וְקָרָא זֶה אֶל זֶה וְאָמַר קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ קְדוֹשׁ ה' צְבָאוֹת מִלֵּא כֹל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ:

יחזקאל פרק א: (כו) וּמִמַּעַל לָרְקִיעַ אֲשֶׁר עַל רֹאשׁוֹ כְּמִרְאָה אָבֵן סַפִּיר דְמוֹת כִּסֵּא וְעַל דְמוֹת הַכִּסֵּא דְמוֹת כְּמִרְאָה אָדָם עָלָיו מְלֻמְעָלָה: (כז) וְאָרָא כְּעֵין חֲשֵׁמֶל כְּמִרְאָה אֵשׁ בֵּית לַהּ סָבִיב מִמִּרְאָה מִתְּנַיִו וּלְמַעְלָה וּמִמִּרְאָה מִתְּנַיִו וּלְמַטָּה רְאִיתִי כְּמִרְאָה אֵשׁ וְנִגְהָה לוֹ סָבִיב: (כח) כְּמִרְאָה הַקֶּשֶׁת אֲשֶׁר יִהְיֶה בְּעֵנֵי בַיּוֹם הַנֶּשֶׁם כֵּן מִרְאָה הַנִּגְהָה סָבִיב...:

מספרות ההיכלות (י"ד אייזנשטיין, אוצר מדרשים, עמוד 108 ואילך): כמה כסאות יש לו לקב"ה, יש לו כסא נכון שנאמר "וכון כסאך מאז", יש לו כסא צדק ומשפט שנאמר "צדק ומשפט מכון כסאך", יש לו כסא חסד שנאמר "והוכן בחסד כסא", יש לו כסא יה שנאמר "כי יד על כס יה", יש לו כסא כבוד שנאמר "כסא כבוד מרום מראשון", יש לו כסא אמת שנאמר "והוכן בחסד כסא

מלאכי פרק ג: (ד) וְעָרְבָה לֵה' מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם כִּימֵי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קִדְמֵינִי... (יט) כִּי הִנֵּה הַיּוֹם בָּא בְעֵר פְּתוּנָה וְהָיוּ כָל זָדִים וְכָל עֲשֵׂה רָשָׁעָה קֵשׁ וְלֹהֵט אֶתֶם הַיּוֹם הַזֶּה אֶמַר ה' צְבָאוֹת אֲשֶׁר לֹא יַעֲזֹב לָהֶם שָׂרֵשׁ וְעֵנָף: (כ) וְזָרְחָה לָכֶם יִרְאִי שְׁמִי שְׁמֵשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא בְּכַנְפֵיהָ וַיִּצְאֶתֶם וּבְשִׁתֶּם כְּעָגְלֵי מִרְבֵּק: (כא) וְעִשׂוֹתֶם רָשָׁעִים כִּי יִהְיוּ אִפְרַיִם תַּחַת כְּפֹתֵי רְגְלֵיכֶם בַּיּוֹם אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אֶמַר ה' צְבָאוֹת: (כב) זָכְרוּ תוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדִּי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחָרֵב עַל כָּל יִשְׂרָאֵל חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים: (כג) הִנֵּה אֲנִי שֹׁלֵחַ לָכֶם אֶת אֱלִיָּה הַנָּבִיא לִפְנֵי בּוֹא יוֹם ה' הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא: (כד) וְהִשִּׁיב לֵב אָבוֹת עַל בָּנִים וּלְבַב בָּנִים עַל אָבוֹתֶם פֶּן אָבּוֹא וְהִכִּיתִי אֶת הָאָרֶץ חֲרָם:

הגדה של פסח: שִׁפְךָ חֲמַתְךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ וְעַל מַמְלְכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ. כִּי אָכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נְוֹהוּ הַשָּׁמַיִם. שִׁפְךָ עֲלֵיהֶם זַעֲמֶךָ וְחָרוֹן אַפֶּךָ יִשִּׁיגֵם. תִּתְרַדֶּף בְּאֶף וּתְשַׁמִּידֵם מִתַּחַת שְׁמֵי ה':

פרקי דרבי אליעזר, פרק כט: עַמַּד אֱלִיָּהוּ וּבָרַח מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְנִמְלַט, שֶׁנֶּאֱמַר (מלכים-א יט, ח) "וַיִּקָּם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתֶּה". נִגְלָה עָלָיו הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא וְאָמַר לוֹ "מַה לָּךְ פֶּה אֱלִיָּהוּ" (שם, פסוק ט). אָמַר לוֹ "קִנְיָא קִנְיָתִי לֵה' אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (שם פסוק י). אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְעוֹלָם אֶתְּהָ מִקְּנֵא... וְכָאן אֶתְּהָ מִקְּנֵא?! חֲיִיד, שְׁאִין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּרִית מִלָּה עַד שְׁאֶתְהָ רוּאָה בְּעֵינֵיךָ. מִכָּאן הַתְּקִינוּ חֻכְמִים שֶׁיִּהְיוּ עוֹשִׂין מוֹשֵׁב כְּבוֹד לְמַלְאָךְ הַבְּרִית, שֶׁנֶּאֱמַר (מלאכי ג, א) "וּמַלְאָךְ הַבְּרִית אֲשֶׁר אֶתֶם חַפְצִים הִנֵּה בָא".

שולחן ערוך יורה דעה הלכות מילה סימן רסה סעיף יא: נוהגין לעשות כסא לאלוהו, שנקרא מלאך הברית, וכשמניחו יאמר בפיו שהוא כסא אליהו.

מטקס ברית המילה: זֶה הַכִּסֵּא שֶׁל אֱלִיָּהוּ הַנָּבִיא זְכוֹר לְטוֹב. לִישׁוּעָתְךָ קוּיִתִּי אֲדֹנָי, שְׁבִרְתִּי לִישׁוּעָתְךָ אֲדֹנָי, וּמִצְדִּיקְךָ עֲשִׂיתִי. אֱלִיָּהוּ מַלְאָךְ הַבְּרִית, הִנֵּה שֹׁלֵךְ לִפְנֵיךָ, עֹמֵד עַל יְמִינֵי וְסַמְכֵנִי.

וישב עליו באמת", יש לו כסא קדוש שנאמר "אלהים ישב על כסא קדשו", יש לו כסא עולם שנאמר "כסאך אלהים עולם ועד" ... יש לו כסא רם ונשא שנאמר "ואראה את ה' יושב על כסא רם ונשא" ... ארכו ת"ת אלפים רבבות פרסאות, ורחבו חמש מאות אלפים רבבות פרסאות, ועביו שלש מאות אלפים רבבות פרסאות.

דברי הימים-א פרק כט: (כג) וַיֵּשֶׁב שְׁלֹמֹה עַל כִּסֵּא ה' לְמַלְכָּה תַּחַת דָּוִד אָבִיו וַיִּצְלַח וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו כָּל יִשְׂרָאֵל:

מלכים-א פרק ב: (יב) וַשְׁלֹמֹה יָשֵׁב עַל כִּסֵּא דָוִד אָבִיו וַתֵּכֵן מַלְכָּתוֹ מְאֹד:

מלכים-א פרק י: (ח) וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כִּסֵּא שֵׁן גָּדוֹל וַיִּצְפְּהוּ זָהָב מוֹפָז: (יט) שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לְכֶסֶה וְרֹאשׁ עֵגֶל לְכֶסֶה מְאֻחָרָיו וַיִּדַּת מִזְבֵּחַ וּמִזְבֵּחַ אֶל מְקוֹם הַשִּׁבְתָּ וּשְׁנַיִם אֲרֵיֹת עֹמְדִים אֶצֶל הַיְדוּת: (כ) וּשְׁנַיִם עֶשֶׂר אֲרֵיִים עֹמְדִים שָׁם עַל שֵׁשׁ הַמַּעֲלוֹת מִזְבֵּחַ וּמִזְבֵּחַ לֹא נִעֲשֶׂה כֵן לְכָל מַמְלָכֹת:

רבי נחמן מברסלב, מעשה מבן מלך ובן שפחה שנתחלפו:
"אמרו לו השרים: אף על פי כן, אף על פי שראינו ממך דבר כזה - אף על פי כן, בשביל דבר אחד אין ראוי לתן לך המלוכה. ננסה אותך עוד בדבר אחד. אמרו לו: היות שיש כאן כסא מהמלך שהיה, והכסא גבוה מאד, ואצל הכסא עומדים כל מיני חיות ועופות של עץ (היינו שהם חתוכים ומתקנים מן עץ. בלע"ז: "אויסגשניצט"), ולפני הכסא עומד מטה, ואצל המטה עומד שלחן, ועל השלחן עומד מנורה; ומן הכסא יוצאים דרכים כבושים... ואין אדם יודע כלל מה ענין הכסא הזה עם הדרכים הללו, ואלו הדרכים, כשהם יוצאים ומתפשטים להלן איזה שעור, עומד שם אריה של זהב, ואם ילך ויתקרב אצלו איזה אדם, אזי יפתח את פיו ויבלענו... והסתכל וראה שחטר מן הכסא למעלה איזה שושנה ... והסתכל יותר וראה, שזאת השושנה, שחטר למעלה מן הכסא, היא מונחת למטה בכסא, וצריכין לקח אותה משם ולהניחה למעלה... וצוה לסדר הכל כראוי: לקח השושנה מלמטה - ולתחבה למעלה, וכן כל הדברים הנ"ל, לסדר כלם בסדר הראוי כנ"ל; ואז התחילו כולם לנגן נגון הנפלא מאד, ועשו כולם הפעלה הראויה להם; ואז נתנו לו המלוכה. ענה ואמר הבן מלך האמת, שנעשה עתה מלך, אל בן השפחה האמת הנ"ל: עתה אני מבין, שאני בן המלך באמת, ואתה בן השפחה באמת" (מהדורת צבי מרק).

אסתר פרק א: (א) וַיְהִי בַיְמֵי אַחַשְׁוֵרוֹשׁ הוּא אַחַשְׁוֵרוֹשׁ הַמֶּלֶךְ מֵהַיּוּדָה וְעַד כּוּשׁ שָׁבַע וְעֶשְׂרִים וּמֵאָה מְדִינָה: (ב) בַּיָּמִים הָהֵם כָּשְׁבֶת הַמֶּלֶךְ אַחַשְׁוֵרוֹשׁ עַל כִּסֵּא מְלָכוֹתוֹ אֲשֶׁר בְּשׁוּשַׁן הַבִּירָה:

כסא של שלמה המלך (אוצר המדרשים, עמוד 526 ואילך): חז"ל אמרו בשעה שהמלך אחשורוש ישב על

כסא מלכותו בקש לישב על כסא שעשה שלמה ברוב חכמתו ובתבונתו של הקדוש ברוך הוא. אמרו ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבש"ע במקום שהיה יושב שלמה המלך ודן את ישראל שנאמר "וישב שלמה על כסא ה' למלך על ישראל" איך ישב עליו אותו רשע, עשה למען שמך ואל תנבל כסא כבודך. ואמרו חז"ל היאך נמצא כסא של זהב במדי, אמרו ז"ל לאחר מיתתו של שלמה עלה שישק מלך מצרים לארץ ישראל ונטל כסא שלמה בשביל כתובת בתו והוריד אותו למצרים, ככתוב "בשנה החמישית עלה שישק מלך מצרים על ירושלם", ואח"כ עלה סנחריב ושבה את הכסא מארץ מצרים והביאו לא"י מפני שהיה מבקש להלחם עמם, ובאותו הפרק נפל סנחריב ביד ישראל ובזזו את ממונו וחזר הכסא למקומו, וישב עליו חזקיהו ונטל את הכבוד, ותתנשא מלכותו והצליח כדכתיב "ויצלח חזקיהו בכל מעשהו" ... ובימי יאשיהו עלה פרעה מלך מצרים ונלחם ביאשיהו ונטל הכסא מירושלם והביאו למצרים, ובקש לישב עליו ולא ידע מנהגו של כסא ואיך יושבין עליו, והכהו האריה על ירכו והיה צולע ולפיכך נקרא שמו פרעה נכה ומתרגמין פרעה חגירא. וכשעלה נבוכדנצר למצרים מצא שם הכסא ונטלו והוליכו לבבל ובקש לעלות בו ולישב ולדון את צדקיהו בבבל ... (ו) לא היה יודע מנהגו של כסא, עלה לישב בו והכה אותו הארי שעל השמאל ונפל ממנו והיה מצטער ממנו עד יום מותו ... וכשדריוש המדי מלך והחריב את בבל אף הוא נטל את הכסא והוליכו לעילם אשר במדי לקיים מה שנאמר "ושמתי כסאי בעילם", ואעפ"כ לא ישב עליו אדם שם מעולם. וכשמלך אחשורוש שלח והביא לו חכמים לעשות כדמותו של כסא ולא יכלו אלא עשה לעצמו כסא אחר וישב עליו שנאמר "בימים ההם כשבת המלך על כסא מלכותו". כיצד עשה שלמה המלך הכסא, בחכמתו שנתן לו הקדוש ברוך הוא והוא מכובש באבנים טובות ומרגליות שכמותו לא היה יכול לעשות שום מלך ושליט. שש מעלות היו לכסא ומאותן המעלות היה עולה לכסא, ושנים עשר אריות יש בו, על כל מעלה ומעלה יש בו שני אריות. כיצד? כיון שהמלך שלמה דורש לעלות במעלה ראשונה היו אריות שבו פורשים ידיהם למעלה וכתב מורשם בידיהם, ולא היה עולה במעלה שניה עד שהיה קורא הכתובים שהיו מורשמים. ומה היה בהם? כשהמלך הופך פניו לצד ימינו היה רואה את הכתב שהיה ביד הארי של ימין, ומה היה כתוב בו, "לא תכירו פנים במשפט". והופך פניו לצד שמאלו והיה כתיב בו "לא תקח שוחד". וכן בכל האריות היה כתוב בהם מענינים אלו של משפט כגון "ודל לא תהדר בריבו" וכיוצא בו. וכל מעלה ומעלה היתה מכובשת מאבנים טובות ומרגליות ויש בהן אבנים יקרות לבנות מכורכמות, ויש מהן זכוכית לבנה וטובה, ואילני תמרים מיפות את הכסא ומרוקמים בבגדי שש, והיו טווסין של שן מכוונים כנגד כנפי נשרים.

ושני עמודים של שיש על ראשי האריות ושני אבנים של זהב היו על שני צידי הכסא והיו מלאים מכל מיני בשמים. ... וכשהמלך עומד על הכסא נותן רגלו על מעלה ראשונה והיה הגלגל חוזר והארי פושט ידו של ימין והנשר כנפו של שמאל והמלך נשען עליהם. ועל מעלה שניה הגלגל חוזר והנשר פושט כנפו של ימין וארי פושט ידו של שמאל והמלך נשען עליהם ועולה למעלה מימין וזאב משמאל, צבי מימין ודוב משמאל, יחמור מימין ופיל משמאל, ראם מימין וגרפית משמאל, ובסוף כולם העמיד בן אדם ונגדו שד, והעמיד למעלה זיז ונגדו נשר, ושם יונה ונגדה התקין נץ, ובתוכה לוח חקוק נחש בו על נס, ואמר ר' יוחנן היאך היה דרך שלמה לעלות ולישב בכסא? נוטלו שור בקרניו והיה נותנו לאריה והיה מזהירו ואומר לו הזהר במלך שלמה שלא ירע בו דבר, ואריה נותנו לאיל ואיל נותנו לנמר ונמר לכבש וכבש לזאב וזאב לצבי וצבי לדוב ודוב ליחמור ויחמור לפיל ופיל לראם וראם לגרפית וגרפית לאדם, והיו אומרים לו בקול גדול: הרי שלחנו לך המלך שלם ואתה עד בינינו, ואדם נתנו לשד ושד היה נותנו ופורח בו ומוליכו בין שמים לארץ, ואח"כ מביאו למקומו ומושיבו על קתדרא של זהב כולה מקובעת באבנים טובות ומרגליות, והיה השד עולה לרקיע ומביא לבנת הספיר ומניח תחת רגליו... באותה שעה יונה מפז מביאה למלך את ספר משנה התורה ומניחה אותו על ברכיו וקורא בו, לקיים מה שנאמר "והיה עמו וקרא בו כל ימי חייו" ... והיו כולם נותנים קולם והיה מרעיד כל העולם כולו, שור גועה אריה שואג אריה איל צוהל נמר צורח כבש חונב, זאב זורד צבי מפרט דוב מגמגם, חמור מבריס פיל נוהם ראם מצלצל גפרית מבלבל, אדם מרנן שד מזמר זיז היה קורא וקולו עולה לשמים, נשר צועק כקול מים רבים, יונה מהגה נץ מצפצף והיה מקולו מתעוררים כל ישני ירושלים, נחש בפיו היה שורק והיו חולי ירושלים מתרפאין מקולו. ... שבעים אלף קתידרי זהב היו סביב לכסא ששם יושבים חכמים ותלמידיהם וכהנים ולוים ונשיאי ישראל, ושבעים קתידראות היו באולם הכסא ששם היו יושבים שבעים זקנים, ושתי קתידראות היו נגדו אחד לגד החוזה ואחד לנתן הנביא, וכסא אחד מימינו לבת שבע אמו שתשמע חכמתו דכתיב "וישם כסא לאם המלך".

מסכת סופרים פרק יג: שמחינו ה' אלהינו באליהו הנביא עבדך ובמלכות בית דוד משיחך, במהרה יבא ויגל לבינו, ועל כסאו לא ישב זר, ולא ינחלו עוד אחרים את כבודו, כי בשם קדשך נשבעת לו שלא תכבה נרו לעולם, בימיו תושע יהודה וישראל ישכון לבטח וזה שמו אשר יקראו ה' צדקינו, ברוך אתה ה' מצמיח קרן ישועה לעמו ישראל.

פסיקתא דרב כהנא, פיסקא א: וראש עגול לכסא מאחריו (מלכים-א י, יט), א"ר אחא כהדא קתדרא דמשה.

מתי כג, ב-ג: אָמַר לָהֶם: "הַסּוּפְרִים וְהַפְּרוּשִׁים יוֹשְׁבִים עַל כֶּסֶא מַשָּׁה. לָכֵן כָּל אֲשֶׁר יֵאמְרוּ לָכֶם עֲשׂוּ וְשִׁמְרוּ, אַךְ כְּמַעֲשֵׂיהֶם אַל תַּעֲשׂוּ, כִּי אֹמְרִים הֵם וְאֵינֶם עוֹשִׂים".

מלכים-א פרק ב: (יט) וַתָּבֵא בַת שָׁבַע אֶל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְדַבֵּר לוֹ עַל אֲדֹנָיָהּ וַיִּקָּם הַמֶּלֶךְ לְקִרְאתָהּ וַיֵּשֶׁתְּחוּ לָהּ וַיֵּשֶׁב עַל כֶּסֶאוֹ וַיִּשֶׂם כֶּסֶא לְאֵם הַמֶּלֶךְ וַתֵּשֶׁב לִימִינוֹ:

מסכת כלה רבתי פרק ב: תנייא העולם הבא אין בו לא אכילה ולא שתייה ולא פרייה ורביה ולא קנאה ולא שנאה ולא תחרות, אלא צדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהן ונהנין מזיו השכינה.

בבלי כתובות עז"ב: אזל אשכחיה לר' שמעון בן יוחאי דהוה יתיב על תלת עשר תכטקי פיזא.

ירמיהו פרק ג: (ז) בָּעֵת הַהִיא יִקְרָאוּ לִירוּשָׁלַם כֶּסֶא ה' וְנִקְווּ אֵלָיָהּ כָּל הַגּוֹיִם לְשֵׁם ה' לִירוּשָׁלַם וְלֹא יִלְכּוּ עוֹד אַחֲרֵי שְׂרָרוֹת לְבָם הָרַע:

מי אנחנו? בית אבי חי מזמין אתכם לחוויה של תרבות יהודית-ישראלית מקורית.

אנו מקיימים מדי חודש עשרות אירועים אשר מזמינים את המשתתפים בהם ליהנות משפע של יצירה אמנות ומהזדמנויות להרחבת אופקים בתחומים שונים ומגוונים. בימים אלו, הבית עצמו הנמצא במרכז ירושלים, סגור, אך אתם מוזמנים לקחת חלק במגוון האירועים הרבים שאנחנו מקיימים באופן שוטף בפלטפורמות הדיגיטליות השונות.